

Inici

Entendre el món amb els seus filòsofs

nuvibo dt., 27/12/2016 - 11:16

Pujol, Enric; Riba, Jordi (coords.). *Libres que fan idees* [en línia]: *els principals títols per entendre el món d'avui*. Barcelona: El Núvol, 2015. 217 p. (Biblioteca del Núvol; 12). <www.nuvol.com/wp-content/uploads/2015/04/libresquefan_v6.pdf>. [Consulta: 17 oct. 2016].

El text és un assaig de filosofia política, econòmica, cultural i social, estructurat en un recull d'articles escrits per diferents autors, els quals analitzen, succintament, aquells llibres i pensadors que han deixat empremta dins del pensament. L'objectiu de l'estudi és revisar les transformacions en el pensament contemporani des de finals dels vuitanta del segle passat fins a l'actualitat.

El llibre està estructurat en dues parts ben diferenciades. La primera porta el títol de «Grans temes i llibres de referència per a l'anàlisi del nostre temps». La segona part es titula «Catorze llibres per comprendre (i transformar) el món».

« Estem davant d'una densa miscel·lània d'idees, conceptes i formes d'esbrinar la comprensió del món modern. Totes les idees expressades pels autors no sempre són fàcils de comprendre, i probablement el perfil del text sigui a voltes bastant acadèmic. Malgrat això, alguns d'aquests llibres han estat fenòmens editorials, i autors com Bauman, Judt, Jameson, Said o Bloom els podem considerar divulgadors de masses importants i amb èxit.

Tots els autors analitzats, així com els llibres esmentats, estan curiosament relacionats a la fi de cadascuna de les parts. A més, hi ha una detallada bibliografia. A la part final del text es poden trobar també els perfils acadèmics dels diferents investigadors catalans que han analitzat els llibres.

La lectura de tot aquest treball aporta la visió calidoscòpica d'un munt d'idees i conceptes que molts lectors necessiten a l'hora d'aproximar-se, encara que no pertanyin al món acadèmic, per començar a millorar el nostre món. He trobat, en general, un trist to de rèquiem, d'elegia en molts d'aquests gran filòsofs; símptoma potser dels radicals i inassolibles, sovint, canvis viscuts en aquest començament de segle.

Intentaré resumir de la millor manera possible cadascuna de les parts del llibre i cada capítol.

1. Respecte la primera part del llibre («Grans temes i llibres de referència per a l'anàlisi del nostre temps»), cada autor convoca els millors pensadors polítics, econòmics i socials de la història del pensament contemporani. Al final d'aquesta part es relacionen de forma rigorosa el nom i l'obra de tots els autors esmentats.

Daniel Gampel aborda el tema de la globalització mitjançant obres de referència de Jürgen Habermas, Zygmunt Bauman, David Held, Anthony McGrew, Ulrich Beck. De totes les tesis bolcades, la de Bauman és, de lluny, la més pessimista, en afirmar que la globalització és, des del punt de vista polític, una situació en la qual «ningú no sembla tenir el control, i tendeix a l'entropia i a la desaparició d'un horitzó de possibilitats per repartir les oportunitats i avançar vers la igualtat». Ulrich Beck crea un nou concepte, en positiu, el de «cosmopolitisme», on el capitalisme i la política només tenen sentit des d'una perspectiva global i sempre fonamentats i legitimats en els drets humans.

Jordi Pascual aborda la crisi financera, econòmica i el canvi de model. Per això recorre a una intel·ligent reivindicació del pensament econòmic de l'anglès John Maynard Keynes. I ho fa analitzant les reflexions del biògraf de Keynes, Robert Skidelsky. La idea-força en aquest punt és la d'afirmar que la causa essencial de la crisi actual es troba en el fracàs intel·lectual de l'economia i com aquesta brutal crisi econòmica mundial és en bona mesura fruit del fracàs intel·lectual de la professió d'economista.

Joan Lara Amat y León aborda el neoconservadorisme i les retòriques *neocons*. Per això convoca els pensadors més destacats del neoconservadorisme nord-americà: Francis Fukuyama, Samuel P. Huntington i Robert Kagan. L'autor defineix el «conservadorisme» com una vella ideologia que havia sorgit com a reacció aristocràtica al projecte d'il·lustrat. Aquest conservadorisme havia coquetejat durant el període d'entreguerres amb el feixisme. Acabada la Segona Guerra Mundial, aquesta ideologia es reformula per economistes com Hayek i Friedman, fins degenerar en un imperialisme bel·licista del «complex militar-industrial» al que es va referir Eisenhower, que amb Ronald Reagan i el president George W. Bush va derivar en el concepte de *neocons*. Les obres dels *neocons* esmentats són ben conegudes i destil·len un pessimisme i determinisme històric desolador. Fukuyama pregona «La fi de la història» i el triomf irrefutable de la democràcia liberal occidental, així com la victòria del liberalisme econòmic. Huntington presenta la tesi del «xoc de civilitzacions», que si bé pot semblar un xoc cultural, acaba sent indefectiblement un xoc de religions, les qual creen una matriu de valors i per tant de l'ètica, política, dret i economia d'una societat.

Jordi Riba aborda la democràcia des del punt de vista del republicanisme, i acut a pensadors europeus com Maurizio Viroli, Philip Pettit, Helena Béjar, Jacques Rancière i Miguel Abensour. Tots aquests pensadors coincideixen en la idea-força que «el model de democràcia republicana és un model normatiu que pretén coincidir-la per mitjà de la participació activa de la ciutadania i que s'empara en allò que s'ha anomenat el retorn de la cosa política». Tornar a la «Res Pública».

Enric Pujol esmenta una sèrie de títols per entendre els grans canvis dels darrers temps. Destacable es l'anàlisi que fa de l'obra de Paul Ricoeur, *La mémoire, l'histoire, l'oubli*, en la mesura que aborda la qüestió de l'oblit i l'espinaosa qüestió del perdó, vinculada a l'oblit, per arribar a la «memòria reconciliada». Tot per assolir finalment allò que manca en molts països i pobles: la política de la memòria justa.

Oscar Jané aborda una reflexió de pensar les identitats. Recull el pensament d'autors tan importants com Eric J. Hobsbawm.

Laura Llevadot escriu una reflexió sota el títol de «Per què encara Filosofia? Llenguatge, experiència, herència». En aquest punt apareixen autors com Gilles Deleuze, Giorgio Agamben, Peter Sloterdijk, Jacques Derrida i Soren Kierkegaard. De tot aquest petit capítol, sens dubte em sembla força atraient el pensament de l'italià Agamben i el seu llibre *Infanzia e storia*, amb afirmacions tan reveladores com aquesta: «que l'home no hagi estat des de sempre parlant, que hagi estat i sigui encara un infant, això és l'experiència».

Anna Pagès Santacana escriu un capítol titulat «Entre llegibilitat i interpretació: punts suspensius...». El més destacable aquí és la referència a l'autor francès Jean-Claude Milner i el seu llibre *Le juif de savoir*, on es recupera la relació entre els jueus i el saber. "El jueu de saber" neix gràcies al saber modern i és un saber vinculat a l'experiència dels jueus d'Europa, a la cultura i a la llengua alemanyes.

2. Respecte la segona part («Catorze llibres per comprendre (i transformar) el món»), els diferents especialistes que en són autors analitzen una sèrie d'obres de assaig cultural (filosofia de la cultura) amb l'objectiu d'extreure un entrellat d'idees que puguin explicar la nostra època; objectiu aquest molt ambiciós, sens dubte.

Edgar Illas analitza el llibre de Fredric Jameson titulat *El posmodernisme o la lògica cultural del capitalisme avançat*. Per Illas, Jameson perioditza la cultura moderna seguint una lògica econòmica, destacant-hi tres etapes ben diferenciades: El realisme industrial (Balzac i *La comédie humaine* com a símbol), el capitalisme imperialista (amb Joyce com a il·lustre exemple) i finalment el postmodernisme del capitalisme global o multinacional (Andy Warhol, Frank Gehry o els escriptors del «nou romanès», com a elements més representatius). Segons Illas, «la tesi clau de Jameson és que l'economia també ha adoptat una lògica cultural» atès que l'economia i la cultura esdevenen indistingibles i totalment subsumides al màrqueting.

Narcís Selles aborda el pes indiscutible d'Edward W. Said i el seu estudi *Cultura e imperialisme*. Per Narcís Selles, Said analitza un seguit de novel·les occidentals, fent palès tots les seves esbiaixades imperialistes i/o colonialistes. Els autors analitzats per Said són nombrosos: Dickens, Kipling, Conrad, Austen (la seva novel·la *Mansfield Park* és curosament analitzada fins convertir-la en un dels majors exemples occidentals d'obra colonialista), etc. Per altra banda, Said reivindica totes les aportacions teòriques dels escriptors de l'alliberament nacional del Tercer Món: Amílcar Cabral, Aimé Césaire i, per sobre de tots, Frantz Fanon.

Enric Pujol analitza el llibre *El cànon occidental: els llibres i l'escola de les edats*, de Harold Bloom. Per Pujol, un dels successos més rellevants d'aquest llibre radica en el fet que Bloom hagi citat sis autors catalans, com a participants del cànon literari d'Occident, la qual cosa no és poca cosa, ja que estem parlant de Carles Riba, J.V. Foix, Joan Peruchó, Mercè Rodoreda, Pere Gimferrer i Salvador Espriu. Una altra cosa destacable i molt polèmica del llibre de Bloom, a parer de Pujol, és la teorització sobre les causes de la crisi dels grans referents canònics. Aquí ens trobem amb el concepte encunyat per Bloom de «l'escola del ressentiment», composta per «una amalgama de comunistes, feministes, multiculturalistes, deconstruccionistes i d'altres crítics amb l'establishment, que són també els responsables de la crisi de valors que pateix la universitat nord-americana». Tot això provoca la marginació i l'oblit dels grans autors de referència de la literatura occidental, així com una profunda crisi de les humanitats.

Manuel Pérez Nespereira aborda l'obra de Michael Billig titulada *Nacionalisme banal*. Per Pérez Nespereira, Billig explica com, en una època tan crítica amb els nacionalismes sense estat, existeix simultàniament un «nacionalisme habitual, banal, que forma part de la vida quotidiana del ciutadà i que, tot just per aquest aspecte quotidià passa sovint inadvertit».

Martín Patrocinio Guerrero analitza el llibre de Xavier Rubert de Ventós *Catalunya: de la identitat a la independència*. El raonament de Rubert de Ventós pot resumir-se en el fet que Catalunya, totalment incompressa per Espanya, ha de trobar en la seva independència una forma més plena d'interdependència amb altres pobles. Sense oblidar que l'anomenada independència ha de portar aparellada principis universalistes, un «demos» expressat en quatre idees-força o somnis: la unitat d'una Nació, el somni d'un Estat, el somni d'una Democràcia i el somni d'una Societat del Benestar. Com postill-la Rubert de Ventós: «siguem doncs, in-dependents per tal de poder ser interdependents (econòmicament, políticament, culturalment)».

Lluís Roca analitza el paper de Slavoj Žižek i el seu llibre *El espinoso sujeto: el centro ausente de la ontología política*. Žižek, lacanià de formació, reivindica el subjecte cartesà i l'anomenada «política de la veritat», segons la qual, encara que hi ha moltes perspectives, hem de trobar «una perspectiva que és la vertadera, que és la de l'*homo sacer*, la del que és considerat abjecte: l'exclòs. Precisament perquè l'exclòs és la negació de la universalitat, la seva perspectiva, que és particular, és l'única que representa la universalitat». Per Žižek no hi ha cap posició objectiva, però s'ha de prendre posició i sempre n'hi ha una que és la portadora de la veritat de la situació.

Gerard Rosich aborda el llibre de Dipesh Chakrabarty, *Al margen de Europa* traduït al català com *Provinciallitzar Europa*. La tesi de Chakrabarty (originari de l'Índia) radica a afirmar que el fenomen colonial europeu va cloure, en forma de substitució, la història dels pobles colonitzats més enllà d'Europa, els quals –com l'Índia– van ser titllats, històricament, de pobles retrògrads, tradicionals, anacrònics i no seculars. Hem de fer un esforç, aleshores, per obrir la porta a una narrativa històrica no unívoca. En aquest punt, Chakrabarty conclou que hem de «veure en quina mesura la nostra relació amb el passat és fonamentalment lliure o mediatitzada per quelcom extern, és a dir, si respon i en quina mesura a la mateixa estructura que la història colonial».

Francesc Foguet i Boreu analitza el llibre *La idea d'Europa* de George Steiner. Steiner crea una caracterologia innata d'Europa, com a civilització: Europa està feta de cafès, a Europa les distàncies són d'escala humana, Europa es un *lieu de la mémoire*, etc. Steiner fixa la identitat europea com el resultat d'un aliatge de cristianisme d'Atenes i el de Jerusalem, la cultura clàssica i l'herència hebraica, amb l'addenda del sultanisme. Malgrat aquests caràcters, Francesc Foguet es mostra molt escèptic amb la tesi de Steiner, sobretot de cara al futur del continent. Foguet afirma que «en una Europa en disgregació que està a punt de refundar-se segrestada per un capitalisme cobdiciós al qual la democràcia destorba, és peremptori de preservar-ne el llegat cultural, cor i cap de la identitat europea».

Jordi Gaitx Moltó aborda el llibre d'Enzo Traverso, *Els usos del passat*. Gaitx ens mostra l'esforç de Traverso per alertar sobre les pretensions d'imposar una visió oficial del passat per part del poder. Un dels exemples més colpidors que analitza Traverso és la utilització abusiva de la figura del «testimoni» als camps nazis. En sacralitzar i identificar la figura del «testimoni» amb el de «víctima» sovint ens oblidem, quan no criminalitzem, altres grups com el dels vençuts i altres actors de la història. Traverso fixa diverses fases de la memòria històrica: trauma, repressió, retorn, anamnesi i, fins i tot, obsessió memorial –posa l'exemple del cas d'Auschwitz–.

Joan Tomàs Martínez Grimalt analitza el llibre del sociòleg Richard Sennet *La cultura del nuevo capitalismo*. Sennet redefineix el concepte de capitalisme, el qual sembla estar fonamentat en mans del món de l'empresa i del consum privat, la qual cosa té conseqüències directes i funestes envers el mercat laboral i les relacions socials. Aquest estat de coses provoca una estructura social amorfa, la consagració de la productivitat i l'aleatorietat, promovent al mateix temps una competència salvatge. Els individus perden peu i es desarrenen, vivint en la més absoluta incertesa vital. Arribat a aquest punt, Sennet afirma que «la meritocràcia moderna reinvoca del talent i aposta pel potencial». Una de les mesures correctives més importants que haurien d'adoptar-se, al parer de Sennet, és l'anomenada «renda mínima universal» en substitució del subsidi d'atur.

Xavier Díez reflexiona sobre la darrera obra, quasi testamental, del dissortadament desaparegut historiador anglo-jueu Toni Judt, titulada *El món no se'n surt*. Les reflexions de Judt s'inicien tot recordant el passat europeu, Judt narra, la Segona Guerra Mundial (impossible no citar l'obra *Occident tal com l'havíem concebut, utilitzant un recurs molt preuat per l'autor, la microhistòria i l'egohistòria, atès que evoca la seva pròpia infantesa i joventut. Judt revela l'assassinat de la societat occidental decretat metafòricament per Margaret Thatcher i les seves seqüeles. Però la veu de Judt aquí esdevé un crit d'esperança, una crida a l'acció del rebuig a la resignació i un suport a les noves idees que la socialdemocràcia (idea aquesta, la socialdemocràcia, que sempre serà infinitament més justa que l'absència d'alternatives contra la deriva neoliberal) pot aportar en el futur.*

Laura Cabestany analitza el llibre de Jordi Llovet, *Adéu a la universitat: l'eclipsi de les humanitats*. Per Cabestany, Llovet està imbuït per les idees de Martha C. Nussbaum, en la mesura que tots dos defensen una educació superior que aculli la transversalitat dels sabers i ofereixi una sòlida formació humanística i cívica. Per una altra banda, Llovet sosté que la universitat ha estat soscavada per la incomprensió de conceptes com l'especialització, el pragmatisme i l'utilitarisme més groller. Per Cabestany, Llovet encerta en el diagnòstic de les conseqüències de les diverses reformes dels estudis universitaris. El punt de fractura (de «no retorn») es troba en l'anomenat «Pla Bolonya» (1999), el qual ha suposat per Llovet una «intrusió del neoliberalisme sobre criteris d'ordre econòmic i de rendibilitat en l'organització de l'ensenyament superior». Per Llovet, aquest Pla «vincula la universitat al mercat i aboca a la negació de la pràctica i l'essència mateixa del saber». Si tot això ja sembla de per si crític, Llovet aborda una altra conseqüència nefanda del Pla Bolonya: atura l'ascensor social, en la mesura que el sector privat entra a la universitat i encareix les matrícules i taxes fent-les prohibitives per a una part important de la població catalana.

Xavier Díez reflexiona breument sobre el monumental llibre de Josep Fontana *Por el bien del Imperio: una historia del mundo desde 1945, pasado y presente*. La tesi general de Fontana afirma que «grups d'interessos poderosos han fet involucrar el sistema polític fins a bastir-ne mecanismes de dominació corruptes i alienats al servei de la majoria, tot invertint l'ús de paraules com democràcia o llibertat». Per Fontana, cap país o estat pot sobreviure humanament si adopta qualsevol de les mesures fixades per organismes com el Fons Monetari Internacional o el Banc Mundial. Sens dubte, Fontana, igual que en Jordi Llovet, tracen un futur desolador i profundament pessimista.

Dolors Viladot aborda el llibre de l'escriptor de la Catalunya Nord, Joan-Lluís Lluís, titulat *A cremallengua: elogi de la diversitat lingüística*. Per Viladot, el llibre de Lluís emprèn una defensa del català en el marc universal de la defensa de la pluralitat lingüística. El més rellevant és que Lluís fa aquesta defensa, no des de la filologia o la lingüística, sinó des de la literatura. *A cremallengua* de Lluís és la compilació d'alguns dels articles que l'autor publica setmanalment a la revista *Presència*. El punt a la nauja que toca Lluís és el fet, ben clar i evident, malauradament, de l'existència d'una lògica internacional que empeny tot un seguit de llengües que, en no comptar amb protecció institucional adequada, es veuen abocades a la desaparició. Lluís fixa uns fenòmens propis d'aquest tipus de llengües, el català entre elles: processos de substitució lingüística, les prohibicions d'ús per part de l'estat que teòricament les hauria de protegir, l'autodiò dels afectats envers la llengua pròpia. L'escriptor Matthew Tree escriu el pròleg, el qual conclou amb la següent frase: «El preu de la llibertat (lingüística en aquest cas) és l'eterna vigilància».

Eduard Felip Devesa
De la 5a promoció de l'Escola de Llibreria

tipus document
llibres

Butlletí

Afegeix un nou comentari

El vostre nom

Comment *

[Sobre els formats de text](#)

Les adreces HTML i de correu electrònic estan enllaçats automàticament.

Etiquetes HTML permeses: <a href hreflang> <cite> <blockquote cite> <code> <ul type> <ol start type> <dt> <dd>

Les línies i paràgrafs es trenquen automàticament.

Assumptes

Desa Preview

Butlletí EdL

Informa't de les nostres últimes notícies!

Correu electrònic *

La vostra adreça de correu electrònic

Subscriu-t'hi

Notícies

Subvencions per a despeses estructurals d'entitats afectades pel cessament de l'activitat cultural a causa de l'estat d'alarma amb motiu de la COVID 19
Termini de sol·licitud: del 25 de maig al 30 d'octubre del 2020.

Ajuts de l'Institut Català de les Empreses Culturals

Pendent de publicació de la convocatòria

Subvenció per a les despeses de funcionament d'empreses i entitats culturals durant la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19

Arxius mensuals

maig 2020 (12)

abril 2020 (11)

març 2020 (13)

febrer 2020 (12)

gener 2020 (12)

(Pàgina 1) >>

ISSN 2696-4201

Cerca en aquest blog

[Cerca]

Traductor automàtic

[Select Language]

Matèries

llibreries especialitzades(25) llibreries(87) inauguració(30) Gremi de Llibreters de Catalunya(20) Escola de Llibreria(60) Barcelona(27) més etiquetes

Blog de l'Escola de Llibreria 2013-

Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals – Universitat de Barcelona
Gremi de Llibreters de Catalunya

Segueix-nos també a:

El Blog de l'Escola de Llibreria no subscriu necessàriament les opinions expressades pels autors dels articles.

RSS

Els continguts del blog de l'Escola de Llibreria de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de Barcelona estan subjectes a una llicència **BY-NC-ND de CC**.

Contacte

Tuits de @EdL_UB

Escola de Llibreria

Loyers, communication, aides... Paris organise son soutien aux librairies actualitte.com/t/PPQUXPUF via @actualitte

Loyers, communication, aides... Paris organise son soutien... À Paris comme ailleurs en France, les librairies ont rouvert leurs portes, avec prudence...

Una bona notícia!: *Anuari de Biblioteques, Llibres i Lectura*, 2020, 6a ed.

Publicació "en curs" sobre biblioteques, llibre i lectura a Catalunya periode 2018 i 2019

Incrusta-ho

Mostra-ho al Twitter